

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית שבת פרשת ויחי תש"פ לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף קמ"ד

אך עדיין צריך ביאור, הלא הל"ג תיבות אינם כולם מתשובת יעקב לפרעה, אלא גם שאלת פרעה כמה ימי שני חיך נכללו בזה, ומובן הדבר מה שנענש יעקב על דבריו לפרעה, אך מדוע נענש גם על דיבורו של פרעה אליו, הרי מלים אלו אין לו שייכות ליעקב. ופירשו הבעלי מוסר, כי יעקב היה נראה זקן מאד יותר מכפי שניו, וראה פרעה בניו שהם צעירים הרבה יותר משניו, על כן שאל אותו כמה ימי שני חיך. וענה לו יעקב אין אני זקן כל כך, אך מעט ורעים היו ימי חיי, ומתוך הרעות שעברתי קפצה עלי זקנה, ואני נראה כזקן. ואם כן מה שהצרות של יעקב ניכרו עליו בחיצוניותו עוררו שאלת פרעה, על כן נענש גם על השאלה, כי היה תביעה עליו שהיה ראוי שהצרות לא יעשו עליו רושם, שיוכל אדם להכיר מה שעבר עליו ע"כ.

ונראה דזהו שאמר הכתוב, למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד, ה' אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני, חנני ה' כי אומלל אני, רפאני ה' כי נבהלו עצמי (תהלים ו-א). כי גם דוד המלך מרוב צרותיו היה ניכר עליו כי אומלל הוא ונבהלו עצמיו, וחשש שלא יענש על זה כמו ביעקב. והנה שאלת פרעה בתורה הם שמונה תיבות, וגם על זה נענש יעקב שנחסר לו שמונה שנים, עבור מה שהיה ניכר עליו הזקנה שעבורו שאל פרעה שאלתו. ועל כן אמר למנצח על 'השמינית', על מה שנענש יעקב שמונה שנה בשביל שאלת פרעה של שמונת תיבות, ה' אל באפך תוכיחני כי אומלל אני ונבהלו עצמי.

*

והנה הרמב"ן (שם) דקדק, על מה שאמר יעקב מעט ורעים היו ימי שני חיי, לא ידעתי טעם הזקן אבינו, מה מוסר הוא שיתאונן אל המלך. ומה טעם לאמור ו'לא השיגו את ימי שני חיי אבותי', כי אולי עוד ישיגם ויחיה יותר

ויחי ימי יעקב שני חיי שבע שנים וארבעים ומאת שנה (מז-כח). ויש להבין כפל הלשון 'ימי יעקב שני חיי', הלא בחדא סגי, או ימי יעקב או שני חיי.

לעיל בפרשה נאמר, ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חיך, ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה, מעט ורעים היו ימי שני חיי, ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי בימי מגוריהם (מז-ח). ואיתא בדעת זקנים מבעלי התוספות שם בשם מדרש, בשעה שאמר יעקב מעט ורעים היו, אמר לו הקב"ה אני מלטתיך מעשו ומלבן, והחזרתי לך דינה, גם יוסף, ואתה מתרעם על חיך שהם מעט ורעים, חיך שמנין התיבות שיש מן ויאמר עד בימי מגורי, כך יחסרו משנותיך, שלא תחיה כחיי יצחק אביך, והם ל"ג תיבות, ובמנין זה נחסרו מחייו, שהרי יצחק חי ק"פ שנה ויעקב לא חי אלא קמ"ז ע"כ.

ויש בזה מוסר השכל, איך יש להאדם לזוהר בדיבורו, שלא יוציא מפיו שום דיבור שיתכן להתפרש כהתרעמות על הנהגת הבורא, אלא לקבולינהו בשמחה כמו שאר דברים טובים (ברכות טו.), שעבור תשובה אחת של דקה או שתיים, הפסיד יעקב ל"ג שנה שנות עבודה לקונו, ועל כל מלה שהוציא מפיו נחסר לו שנה אחת מימי חיי. ונראה לרמז זאת במה שהתפלל דוד המלך, אשר רוב ימי חיי היה שרשרת של רדיפות, וביקש גמול על עבדך אחיה ואשמרה דברך, גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך (תהלים קיט-ח). והיינו שלא יכשל פעם בדיבור אודות מצבו אשר על ידו יאבד משנות חיי. ואמר 'גמול על עבדך אחיה ואשמרה דברך', שאוכל לשמור כל דיבור ודיבור שאני דובר ממך. והוסיף 'גל עיני', אני נותן עיני על הג' תיבות שאמר יעקב, מעט ורעים היו ימי שני חיי וכו', והפסיד בזה מחייו, ואביטה נפלאות מתורתך, שכן מכוון החשבון כפי מה שכתוב בתורה.

מהם ע"כ. וגם להבין שינוי הלשון, שהתחיל יעקב ימי שני מגורי, שלשים ומאת שנה, ושוב אמר מעט ורעים היו ימי שני חיי'.

ונראה דהנה הכתוב (משלי ג-ב) אומר, כי אורך ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו לך. ובגמרא (יומא עא.) הקשו וכי יש שנים של חיים, ויש שנים שאינן של חיים ע"ש. ויש לומר דהנה אמרו (אבות ד-טז) רבי יעקב אומר, העולם הזה דומה לפרוודור בפני העולם הבא. התקן עצמך בפרוודור, כדי שתכנס לטרקלין ע"כ. והכוונה כי הטרקלין היא ההיכל והבירה אשר בו מתאספין לסעודת משתה וכדומה, במאכלים טובים וכלי זמר וכו'. ולפניו יש פרוודור (הנקרא לאבי) שהוא גם כן מצוייר ומסוייד ונאה ויפה, אבל העיקר ליכנס משם להטרקלין וליהנות. כן העולם הזה הוא רק מעבר שעל ידו יוכל לזכות להטרקלין של הגן עדן. אשר שם יש דרגות רבות, ולפומיה דעבידתא עבידן מטללתא. ואמרו (בבא בתרא עה.) שכל אחד ואחד עושה לו הקב"ה חופה לפי כבודו, וכל אחד נכוח מחופתו של חברו ע"ש. וכל יום ויום שעובד בו את ה' בעולם הזה, יש לו זכות כניסה והתעלות בהטרקלין לעתיד, ונשאר לו אותו יום לחיים נצחיים. וכנגד זה המבטל יום מעבודת ה', גם אם לא חטא, הפסיד בזה הפסד רב, ומכל שכן כאשר קלקל אותו בחטא.

וכמו שפירש באור החיים הק', ויקרבו ימי ישראל למות (מז-ט), שכשיגיע קץ האדם פקודת נפשו, אז מתקבצים כל הימים, שמעלה אותם לה' במיתתו ע"ש. וכן כתב גם בפרשת תבוא (דברים כו-ה) ולקח הכהן הטנא מידך, על דרך אומרו (זוה"ק ח"ב קסג.) כי כל אשר יעשה האדם מהמצות ומעשים טובים בעודו חי, מתקבץ יד על יד עד יום נסיעתו, ובהם מקבל פני המלך, וזהו הטנא שמביאו למעלה לפני הכהן ע"ש.

והנה הימים שבהם עבד את קונו המה 'שנות חייו', כי ממנו יחיה חיי נצחיים כשיכנס לטרקלין עמהם, לא כן הימים שחסר מהם עבודת ה', חסר מהם חיותם, והמה ימים ריקים. ועל זה אמרו (ברכות יח:) רשעים בחייהם קרויין מתים, כי אין להם ימים של חיים. ומי שאינו עובד ה', יש לו על לוח חייו הרבה ימים, אבל שנות 'חיים' יש לו רק מעט. ועל זה התפלל דוד, אל תשליכני לעת זקנה (תהלים עא-ט), שהעת של חייו הם כמו זקן, אבל הוא לעצמו שנות חייו הם כאיש צעיר, שאין לו אלא מספר ימים שיזכה בהם לחיי נצחיים. ועל כן הדגיש הכתוב, כי הברכה היא, 'כי אורך ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו לך', לא די אריכת ימים בלבד, אלא שהשנים הללו יתעלו להיות גם שנות חיים.

ולכן כאשר שאל פרעה ליעקב על מספר שנותיו, השיב לו 'ימי מגורי' שלשים ומאת שנה, הימים שאני מתגורר בעולם הזה כמו גר, המה על הלוח ק"ל שנה. ושוב הוסיף בענותותו, אבל 'מעט ורעים הם ימי שני חיי', הימים שעבדתי בהם את קוני שהם הימים החיים של האדם, זה יש לי רק ימים מועטים, כי לא נצלתי הימים כראוי. וגם הימים המועטים שעבדתי בהם את ה', היה עבודה חלושה, 'ורעים' היו ימי שני חיי. כי יעקב היתה מדרתו אמת, תתן אמת ליעקב (מיכה ז-ב), ולא רצה להוציא מפיו דבר שקר שימי חייו הם מאה ושלשים שנה, כי אצלו לא נכנס בגדר הימים, רק ימי עבודת ה'. וסיים ולא השיגו ימי שני חיי אבותי בימי מגוריהם, כי הם ניצלו כל יום מימי חייהם לעבודת קונם, וכל שנות מגוריהם היו גם שנות חיים. וכמו שנאמר (בראשית כד-א) ואברהם זקן בא בימים. ובזוה"ק (ח"א קכט.) שהשלים מדת ימיו, שכל הימים באו יחד עמו, כי לא ביטל גם יום אחד מעבודת קונו, אבל לא כן הוא אצלי, ימי מגורי הם ק"ל שנה, אבל ימי חיי הם מעט.

אמנם התורה העידה לנו, שרק יעקב בענותותו חשב כן, וקיים מה שהודיעו לנו חז"ל (נדה ל:) שאין הולד יוצא לעולם, עד שמשביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע, ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע ע"ש. על כן הביט כן יעקב על עצמו. אבל האמת הוא שניצל יעקב כל יום מימי חייו, ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה, שכל הימים של יעקב היו 'שני חייו', שלא החסיר גם יום אחד מלעשות רצון קונו. וכאשר בא יום מותו ויקרבו ימי ישראל למות, נתקרבו כל ימיו עמו להובילם שי למורא, שכולם היו מוקדשים לעבודת קונו.

*

והנה בלשון השבועה יש כפל לשון, תהי צדיק ואל תהי רשע. שהרי בודאי לא שייך להיות צדיק וגם רשע יחד, וכאשר נשבע שיהי צדיק, הרי נכלל ממילא שלא יהא רשע. ונראה דאיתא בגמרא (סוכה ג.) דבשמחת בית השואבה היו חסידים ואנשי מעשה מרקדין, יש מהן אומרים [שמשבחין להקדוש ברוך הוא על כך] אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו [שלא עברנו עבירה בילדותנו, לבייש את זקנותנו], אלו חסידים [כל חסיד הוי חסיד מעיקרון] ואנשי מעשה. ויש מהן אומרים אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו, אלו בעלי תשובה. אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא, ומי שחטא ישוב וימחול לו ע"כ.

ואם כן יתכן שיהא אדם צדיק בשני אופנים, חדא, שהוא צדיק מעיקרו שמעולם לא חטא. שנית, שנכשל בחטא, רק שאחר זה עשה תשובה כראוי ונמחלו עונותיו, וכמבואר ברמב"ם (ה' תשובה ב-א) אפילו עבר כל ימיו ועשה תשובה ביום מיתתו, ומת בתשובתו, כל עונותיו נמחלין ע"ש. ואם כן על ידי התשובה הוא נעשה צדיק גמור בלי נדנוד חטא, כי אשרי זקנתנו שכיפרה ילדותנו. על כן משביעין אותו תהי צדיק 'ואל תהי רשע', שלא יהא מתחלה רשע ושוב יבואו ימי הזקנה ויעשה תשובה וימחלו לו עונותיו, אלא תהי צדיק מעיקרו, ואשרי מי שלא חטא.

*

עוד יש לומר בכפל הלשון ויהי 'ימי יעקב שני חייו', על פי מה שכתוב בחתם סופר (פ' ויגש רכט.) לבאר שאלתו של פרעה ליעקב כמה ימי שני חייו. על פי מה שאמרו חז"ל (יבמות סב:) השרוי בלא אשה שרוי בלא טובה בלא שלום בלא שמחה ע"ש. גם אמרו חז"ל (נדרים סד:) מי שאין לו בנים חשוב כמת, אם כן לא נקרא ימי שני חייו אלא משעה שנשא אשה ויש לו בנים. והנה פרעה ראה שיעקב הוא זקן מופלג, ויוסף וכל בניו של יעקב הם צעירים, הבין מזה שנשא אשה בסוף ימיו, ורוב ימיו היו בלי אשה בלי טובה בלא שמחה וכו' כנ"ל, על כן שאלו כמה ימי שני חייו, והשיב לו יעקב 'ימי מגורי' שאני מתגורר בעולם, אותן שנים הם ק"ל שנים, ואמנם 'ימי שני חייו' שהייתי נשוא לאשה היו מעט ורעים, מעט כי נשאתי כשהייתי בן פ"ד שנה, ורעים כי היה בהן כ"ב שנה שהייתי שכול מיוסף ע"ש.

אמנם יש לומר דהא דאמרו השרוי בלא אשה שרוי בלא טובה בלא שלום בלא שמחה, היינו רק בכלליות בני אדם, ולא כלל הוא לכל אחד, דאיתא בגמרא (יבמות סג:) בן עזאי אומר כל מי שאינו עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים וממעט הדמות שנאמר (בראשית טו-יז) ואתם פרו ורבו. אמרו לו לבן עזאי יש נאה דורש ונאה מקיים, נאה מקיים ואין נאה דורש, ואתה נאה דורש ואין נאה מקיים. אמר להן בן עזאי ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה, אפשר לעולם שיתקיים על ידי אחרים ע"כ. וביאורו הוא, כי לישא אשה ולהוליד בנים צריכין אהבה אחוה ושלום וריעות, אבל בן עזאי הגיע למדריגה שאהבתו לתורה היה כל כך גדולה ועצומה עד שנתבטל ממנו שאר כל האהבות שיש בחומר האדם. והוא על דרך שמוטבע באדם בטבעו אהבה לאכול, אבל כאשר טרוד בהרווחת הון רב, אז נתבטל ממנו הרעבון לאכילה, כי הנאת ריוח הממון הוא כל כך גדול

אצלו, שלא מרגיש תאוות האכילה. וזהו שאמר בן עזאי על עצמו, מה אעשה, אני אנוס בדבר, כי נפשי חשקה בתורה, ואהבת התורה עצומה אצלי כל כך שאין אני מסוגל לאהבת חומר הגוף.

ומי שזוכה למדריגה זו, גם בשרוי בלא אשה זוכה לשמחה, כי שמחת פקודי ה' ישרים משמחי לב, היא הרבה יותר משאר שמחות גשמיות. והוא מרגיש אושר הטובה, אשר טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף. ואדרבה הוא שרוי בטובה ובשמחה הרבה יותר בחשקות תורתו יותר משאר בני אדם. נוהו מעין מה שאמר פעם אחת הרה"ק רבי משה מקוברין זצ"ל, אף עשיר בעשרו, ואף מלך במלכותו, אין להם תענוג כזה שיש לי ממאכל (פעצאיי) לכבוד שבת (תורת אבות שבת אות צט).

וכמו כן יעקב אבינו בודאי היה במדריגה זו, אשר משעת הורתו חשקה נפשו בתורה, שכאשר היו עוברין על פתחי בתי מדרשות היה מפרסם לצאת (רש"י בראשית כה-כב). והיה איש תם יושב אהלים בבית מדרשו של שם ועבר יותר משבעים שנה. ויתכן שלולא שהיה צריך לברוח מעשו היה גם כן נוהג כבן עזאי שנפשו חשקה בתורה. ואולי מטעם זה הוצרך לרדת לבית לבן, שורש הטומאה, אשר לבן בקש לעקור את הכל, כדי שיחלש קצת ממדריגתו הנפלאה, ויוכל להעמיד את הכלל ישראל.

ואם כן יעקב אבינו היו כל ימיו שנות חיים. וגם בהימים שהיה שרוי בלא אשה היה שרוי בטובה, כי אין טוב אלא תורה, והיה שרוי בשמחה של פקודי ה' ישרים, והיה שרוי בעושרה של תורה, הנחמדים מזהב ומפז רב, והיו כל ימיו שרשרת של שנות חיים. ואם כי יעקב בענותנותו לא התפאר במדתו שנפשו חשקה בתורה, וכל האהבות שבעולם בטלים אצלה, ואמר מעט ורעים היו 'שני חייו', אבל התורה מעידה שלא כן היה, אלא ויהי ימי יעקב 'שני חייו' שבע וארבעים ומאת שנה, כל ימיו היו חטיבה של שנות חיים ושמחה ושלום.

*

אזן דאס איז א געוואלדיגע הויכע מדריגה וואס אונז זענען נישט משיג, אבער מיר דארפן וויסן די חשיבות פון תורה, שטייט אין רמב"ם (ה' איסורי ביאה כב-כא) אז מחשבות רעות איז נאר דא ביי איינעם וואס לבו איז פנוי פון תורה. איינער וואס לייגט זיך אריין אין לערנען, זיין גאנצע קאפ ליגט אין אהבת התורה, ביי אים ווערט נישט

נתעורר קיין אהבות רעות, ביי אים ווערט נישט נתעורר קיין מחשבות רעות. די קדושת התורה וואס נעמט איהם ארום, די אהבת התורה וואס איז אילת אהבים ויעלת חן, נעמט איבער דעם מענטש, ער זאל נאר דינען דעם אויבערשטן.

די טעג יעצט זענען געשטעלט געווארן אז א איד זאל מאכן א חשבון הנפש, פון אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב וימחול לו. די טעג האבן א עקסטערע סגולה מען זאל קענען מתקן זיין וואס מען איז אדורכגעגאנגען. די וואס זענען נאך אין די יוגענד, דארפן אויף זיך מקבל זיין גדרים וסייגים זיך האלטן בקדושה, מען זאל קענען זאגן אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנתנו. אויסנוצן די ימי הילדות, די אינגע יארן וואס מ'האט, זיך צו פירן ערליך, נישט דארפן שפעטער זיך שעמען מיט די יאהרן וואס זענען אדורך געגאנגען.

ווען מ'האלט שוין נאך די ימי הנעורים, איז יעצט די צייט אויסניצן, צו דאווענען און תהלים זאגן, מתפלל זיין צום אויבערשטען אויף אלעס וואס איז אדורכגעגאנגען, מ'זאל אלעס מתקן זיין. מ'קען אלעס מתקן זיין, אז מ'קען זינדיגן קען מען מתקן אויבעט, די זעלבע באשעפער וואס זאגט אז מען איז פוגם ווען מען זינדיגט, זאגט אויך אז מען קען תשובה טוהן.

פאר נעמען זיך וואס מ'קען צו מאכן גדרים און סייגים. ס'איז היינט דער נסיון פונעם דור די טעלעפאנען וואס מ'האט, מ'קען זיך נישט אינגאנצען ארויסצודרייען דערפון, מען דארף דאך עס האבן, ביי יעדע מענטש איז עס אנדערש, אבער דארט איז דער פלאץ ווי מען ווערט היינט נכשל, זיך מאכן גדרים און סייגים. יעצט אין די ימי השובביים זאל יעדער נעמען אויף זיך עפעס א הוספה, מ'זאל צוגעבן צו די גדר וואס מ'האט געהאט ביז יעצט, אפילו ס'איז נאר אויף א געוויסע זמן, אפילו ער קען עס נישט נעמען אויף זיך אויף שטענדיג, אבער על כל פנים אין די טעג.

תשובה איז טייטשט זיך פאר נעמען אויף מכאן ולהבא, חרטה אויפן עבר האט יעדער איינער, און מ'דארף נישט זיין א גרויסע בעל מדריגה. ווען מ'האט שוין גארנישט פון די נעכטיגע עבירה אוודאי האט ער חרטה, ער ווייסט אז ער וועט דארפן אפגעבן דין וחשבון דערויף. די עיקר איז די קבלה מכאן ולהבא, זיך מאכן גדרים וסייגים יעדער לפי ערכו, און לפי דרכו וואס איז פאר איהם נוגע, זעהן וואס ער קען טוהן.

די וואס דער אויבערשטער האט געהאלפן זיי קענען זיצן באהלה של תורה, בחורים און יונגעלייט, דארפן ליגן אין תורה, לערנען שעות רצופות, נישט אויסרעדן אינמיטן, לערנען שעה נאך שעה, אין די טעג מוסיף צו זיין מער. די קדושת התורה העלפט צו אז מ'זאל נישט צוקומען נכשל צו ווערן.

און פאר יעדן איינעם, מוסיף זיין אין אמירת תהלים. איך זאג עס אלעמאל, ווען אונז זענען געווען בחורים, דא אין אמעריקא שוין, איז פרייטיג פארטאגס געווען די בית המדרש אנגעפילט, אויב מ'איז געקומען שפעט האט מען נישט געהאט קיין פלאץ ווי צו זיצן. אידן האבן אויסגעזאגט תהלים, אידן וואס האבן געארבעט א גאנצע וואך, צובראכנערהייט איז מען אויפגעשטאנען פרייטיג פארטאגס, מ'האט אויסגעזאגט תהלים פאר'ן דאווענען.

מרב זיין אין אמירת תהלים פרייטיג צו אנדערע זמנים, בעטן פונעם אויבערשטן ער זאל מכפר זיין אויף דאס וואס איז אדורכגעגאנגען. זיך פאר נעמען פון היינט אהן וואס מ'קען מוסיף זיין אין קדושה, מוסיף זיין אין עבודה. די טעג האבן א עקסטערע סגולה אין זיך, וואס יעדער וואס וויל זיך מקרב זיין צום אויבערשטען קומט אים אהן גרינג. די טעג וואס מ'ליינט די גלות פון מצרים, די קדושה וואס איז געווען אין גלות, מ'האט אלעס מעלה געווען, מ'דארף אויסניצן די טעג.

זאל דער אויבערשטער געבן מ'זאל אים קענען דינען מתוך שמחה וטוב לבב, אויסניצן די יארן עס זאל זיין שנות חיים. אכטונג געבן אויף די טעג וואס מ'האט, אויסצוניצן פאר תורה און עבודה און גמילות חסדים, יעדער איינער לפי ערכו וואס איז שייך. נישט אדורכלאזן די צייט ליידיג, התקן עצמך בפרוודור כדי שתכנס לטרקלין, יעצט קען מען נאך טוהן, שפעטער קען מען נאר חרטה האבן, מ'קען נישט מתקן זיין, מען ווערט נכזה מחופתו של חבירו, אזוי גייט עס זיין לנצח נצחים, מ'קען נישט שפעטער מתקן זיין. יעצט איז די צייט, ווי לאנג מ'לעבט, מ'איז ביים שכל, מ'האט די כוחות דערצו זיך מקרב צום אויבערשטן. און ווען מ'איז זוכה מ'האט א אהבה צום רבונו של עולם, די הארץ ווערט אנגעפילט מיט א ליבשאפט צום אויבערשטן, ווען מ'טוט דעמאלטס תשובה מאהבה, איז מען זוכה אז זדונות נעשות לו כזכות. אויסניצן די טעג פאר עבודת ה', און אלע זאלן זוכה זיין צו אלע ברכות האמורות בתורה, קעגן צו גיין משיח במהרה בימינו אמן.